

omdat Hij den Hoogepriester een nog dieper gaand onderzoek wil afdwingen. „Indien ik het zeg, gij zult het niet gelooven; en indien ik ook vraag, gij zult mij niet antwoorden, of loslaten. Van nu aan zal de Zoon des menschen gezeten zijn aan de rechterhand der kracht Gods”.

In dit woord stuurt Jezus zelf het verhoor naar het punt waartoe het komen moet. Want Hij noodzaakt den Hoogepriester nog één stap verder te gaan in zijn onderzoek, en Jezus te vragen naar Zijne Godheid. En dat het Sanhedrin Jezus' woord goed verstaan heeft, blijkt uit het geroep, dat van alle kanten loskomt. „En zij zeiden allen: Zijt gij dan de Zoon Gods?” En dan wordt dat het punt, door Jezus met eigen hand aangewezen, op hetwelk men Hem ter dood veroordeelt. Hier cult Mattheus den evangelist Lukas aan. Immers, als Jezus Zijne Godheid beleden heeft: „Gij zegt, dat Ik het ben”. — dan klinken de stemmen: „Hij is des doods schuldig”. Een vonnis, dat straks aan Pilatus herhaald wordt: „Wij hebben eene wet, en naar onze wet moet hij sterven, want hij heeft zichzelf Gods Zoon gemaakt”.

* * *

Met dit doodvonnis — juist met dit en met geen ander — zijn wij in het hart onzer zonde.

„Gij zult als God zijn”, ziedaar de gedachte, waarmee Satan den mensch verleid heeft; en deze karaktertrek blijft alle eeuwen door aan de zonde eigen. Hier is de diepste wortel van alle kwaad. In het middelpunt, in het hart van heel de wereld van ongerechtigheid en vijandschap tegen God staat de hoogmoedige waan: „zelf God zijn”. En wie zichzelf geleerd kennen, wie door het ontdekkend licht des Geestes geleid werd naar de wortelen van zijne zondige natuur, hij stemt dat toe.

Daarom leidt God het naar dat punt in het proces tegen Jezus, en daarom wil Jezus zelf daar uitkomen. Het uitgangspunt onzer schuld wordt het uitgangspunt van Christus' verzoenend werk. God voert den tweeden Adam midden in de schuld van den eerste. Niet allerlei bijkomstigheden mogen de oorzaak worden van het doodvonnis des Middelaars, maar de kring moet al enger worden, totdat het hart van den opstand tegen God geraakt is. De kern onzer zonde grijpt samen met de kern van Jezus' doodvonnis. En, om het belang der zaak, neemt Jezus zelf de leiding van het geding over; Hij zwijgt op bijkomstigheden, maar stuurt het naar dat punt, op hetwelk Hij spreken zal.

Daarom is Jezus' doodvonnis in zekeren zin rechtvaardig. Ja, Hij is des doods schuldig. Niet alleen volgens de Joodsche wet, maar volgens de Goddelijke wet in het Paradijs: „Gij zult den dood sterven”.

Hier opent zich dan het heilgeheim van Christus' lijden en sterven. Omdat gij uzelfen Gode gelijk hebt willen maken, daarom moet Hij juist daárop veroordeeld worden. Omdat gij door dien onzaligen hoogmoed des doods schuldig zijt geworden, daarom moet over Hem het vonnis des doods vallen.

Hoe komt dan hier het onkenbare recht en de blinkende eere Gods uit. In dat punt, op hetwelk de Middelaar des doods schuldig wordt, daar zoekt God Zijn recht en Zijne eere. Daar staat gij geteekend, o mensch, geteekend in uwen val en in de boosheid van uw hart. Geteekend niet maar in 'n zonde, en geteekend niet maar in vele zonden, — maar gebrandmerkt in het hart uwer zonde. En daar hoort gij het rechtvaardig oordeel over u, o, ook een zoon des menschen: „Des doods schuldig!”

Ruig dan het hoofd onder dat vernietigend oordeel! Neem dat rechtvaardig doodvonnis op u! Daal af naar uwen val in het Paradijs, en laat het punt, waarop Christus is veroordeeld, het punt worden waarop gij uzelfen gaat veroordeelen, waarop gij uzelfen voor uwen God gaat aanklagen: „Heere, nu ben ik des doods schuldig!”

Dan is hier het Evangelie, het Evangelie van Christus' doodvonnis. Dan gaat hier de Poort der Gerechtigheid open. Dan ligt uw schuld en uw dood op Jezus. De Heere heeft onzer aller ongerechtigheid op Hem doen aanloopen. Wie in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven.

U.

v. A.

KERKELIJK LEVEN.

Johannes Müller in ons land.

I.

Is het in wel?

Zoo zal misschien zich iemand hebben afgevraagd, die weleens een beschrijving van den bekenden Johannes Müller heeft gelezen en hem nu zag staan in den kathedraal van de Zendingskapel te Amsterdam.

Müller behoort tot die personen, van wie een sterke suggestie uitgaat.

En toen ik voornamelijk om onze „Reformatie”-lezers een anderhalf uur vrijmaakte om hem te hooren, was vanzelf mijn aandacht er op gespitst om te weten te komen, waarin het suggestieve van zijn persoonlijkheid was gelegen.

Natuurlijk zou ik niet het recht hebben te meenen, dat ik er in zoo'n kort oogenblik kon achterkomen, indien ik hem alleen van uit de Zendingskapel kende.

Maar ik had reeds het een en ander van hem gelezen. Een paar jaargangen van zijn „Groene bladen” uit zijn vroegeren en ook uit zijn lateren tijd. Ook enkele werkjes. Hoewel volstrekt niet alles, wat uit zijn pen vloeide. Want daarvoor interesseerde het mij niet genoeg. Wie een weinig van hem gelezen heeft, weet ook het overige.

Dankbaar was ik, toen mij eenigen tijd geleden bleek, dat ik in mijn oordeel niet alleen stond. Een recensent van een zijner laatste geschriften verhaalde, dat Müller eens beloofd had: als ik niets nieuws meer te zeggen heb, houd ik op met schrijven. Welnu — aldus de recensent — iets nieuws geeft hij sinds lang niet meer, maar dat hij met schrijven doorgaat, dragen wij om zijn persoon gaarne in hem.

In feite: Dr Müller is vrijwel uitgepraat. Hem een repeteerende breuk te noemen, zou iets spotachtigs hebben en dat zouden we ons niet gaarne tegenover een man als Johannes Müller veroorloven. Maar hij brengt thans vrijwel alleen voort oude dingen uit den schat van zijn hart.

Nu is herhalen vaak noodig. Vooral profeten zoeken hierin hun kracht. Aanvankelijk had dan ook het optreden van Dr Müller iets van het profetische. Er ging iets schokkends van hem uit. Ook in christelijke kringen schrok men van zijn woorden.

Van dien schrik is men echter al lang bekomen. De moderne mensch is zelfs aan het gedonder der kanonnen gewoon geraakt. Hij is niet moedig, maar apathisch (gevoelloos) geworden. Daarom leiden profeten tegenwoordig een hard bestaan. Zij kunnen haast geen schok meer teweegbrengen. En vooral nu Müller telkens zijn oud geschut weer afvuurt, blijft men er rustig onder. Indien hij profet had willen blijven, had hij moderne projectielen moeten uitvinden. In dat opzicht is Lhotzky, zijn laatste geestverwant, over wien we vroeger in dit blad schreven, gelukkiger geweest. Hij wist altijd zekere originaliteit te bewaren. Bij hem spuit niet een kunstmatig onderhouden fontein, maar een IJslandsche geizer in volle natuurlijkheid.

Dit maakt het vraagstuk nog te moeilijker, hoe het komt, dat er van Müller nog immer een krachtige suggestie uitgaat.

En die avond in de Zendingskapel scheen ook al geen voldoende antwoord te geven.

Een pittige, biogeërende persoonlijkheid toonde hij zich daar niet. Moet hij in het dagelijksch leven zich kenmerken door drukke gebaren, hier stond hij zoo goed als gebaarloos. Zijn figuur heeft iets massiefs, maar levens ook iets plomps. Zijn gebedhouwde knevel is het eenige gesoigneerde (wel verzorgde) aan hem. In zijn kleeding heeft hij iets nonchalants en lijkt hij een timmermansbaas, die zich heeft opgewerkt, maar zich niet goed bij zijn omgeving heeft weten aan te passen. Zijn stem klinkt niet onsympathiek, is fors van het begin tot het einde, kent geen verteedering, maar ook geen verheffing, sleept niet mee, heeft zelfs iets eentonigs. Aan een peroratie deed hij, althans dien avond, niet. Geen buiging, geen „ik heb gezegd” sloot zijn rede. Zoo sprak hij nog en zoo haastte hij zich het trapje af om te verdwijnen. Het publiek aanzelde. „Zeker pauze”, zei een jonge dame voor mij. „Is het uit?” informeerde een heer naast mij. Ik moest mijn onwetendheid beklagen.

Men merkte het duidelijk: er zat geen atmosfeer in de zaal.

Als hij dominee was in de Herv. Kerk te Amsterdam zou hij stellig geen gehoor houden.

Maar men zegt, dat hij niet gaarne in kerken spreekt. Zelf onkerkelijk man voelt hij zich op het podium van een theater of concertzaal als spreker beter thuis. En de Zendingskapel verradde nog immer zijn oorspronkelijke bestemming.

Toch zou ik omtrent het geheim van de suggestie, welke hij nu nog ontwikkelt, mij aan een hypothese (onderstelling) willen wagen.

Doch men bedenke, dat het niet meer dan een hypothese is.

Daar lag iets natuurlijks, oprechts, vertrouwenwekkends over hem. Zijn milieu is niet de groote stad, maar de natuur. In Zuid-Beieren, in het stille, bekoorlijke Elmau, met trotsche Alpen op den achtergrond, heeft hij een herstellingsoord gesticht voor geestelijk-geschokten, geestelijk-zoekenden. Ver van het drukke leven, onder de versterkende kracht van de frissche natuur, toch ook niet van modern comfort verstoken, een retraite, zonder het ascetische, stelt men zich onder den invloed van Müller. Hij bespreekt de vragen, die de geestelijk-slingerenden bezighouden. Hij toont hun bezwaren al van te voren te kennen. Hij wint hun vertrouwen. Zij geven zich aan hem over. Zijn meening wordt de hunne. En met wat meer evenwicht gaan zij de maatschappij weer in met groote dankbaarheid en vereering voor den meester. Met diep psychologisch inzicht heeft hij te Elmau alles zoo ingericht, dat alles rust ademt, geen kerkhofrust, maar levenrust.

Hij noedt tot zich allen, die vermoeid en belast zijn. Hij belooft hun rust en geeft velen ook men-

schelijk tegje van rust. Maar de ware rust geeft hij hun niet.

Al zou men niet meer van zijn denkbeelden weten, dan die, welke hij dien avond in de Zendingskapel uiteenzette, men zou er dadelijk van overtuigd zijn.

Hij had zich tot onderwerp gekozen: het Christus-probleem in den tegenwoordigen tijd.

Ik zal geen verslag van die lezing geven. Dat laat ik aan de dagbladen over. Ik zat daar als recensent.

Eerst begon hij dan de naar alle kanten zoekenden één weg op te sturen. Er is in onzen tijd een sterk verlangen naar religie, zoo zei hij. En nu is er eigenaardig samentreffen tusschen dat verlangen en het Christus-probleem. Men heeft ook wel bevrediging voor dat verlangen gezocht bij Buddha, Lao-tse, allerlei Indische wijsheid, eklekticisme, maar die pogingen waren alle met onvruchtbaarheid geslagen. Jezus Christus alleen is de vervulling van het religieuze verlangen.

Dat zette hij zonder verdere argumentatie voorop. Daarin vraagt hij eigenlijk vertrouwen.

Daarbij konstaterde hij met nadruk, dat hij niet sprak voor die miljoenen in onzen tijd, die geen Christusprobleem kennen, voor wie reeds duizende jaren alles omtrent Christus vaststaat. Hij richtte zich uitsluitend tot hen, die innerlijk door elkander geschud (erschüttert) zijn, 't zij door den wereldoorlog, 't zij door wetenschappelijk onderzoek. Dit wetenschappelijk onderzoek heeft zich stormachtig op en neer bewogen. Nu eens kwam het tot het resultaat, dat Christus nooit had bestaan. Dan weder meende men zijn bestaan te kunnen vaststellen. De filosofie mengde er zich ook in. Tegenover de dogmatische voorstelling ging men soms uit van de historische persoonlijkheid, maar om er allerlei spekulaties mee te verbinden. Dit brengt de eenvoudigen in de war. De oplossing van het probleem wordt op die manier hopeloos. Men heeft geen vasten grondslag en die moet er toch bestaan.

Laat ik hierbij even opmerken, dat zoo het Christus-probleem wat al te populair gesteld is. Maar Müller is een praktisch man. Hij wil dadelijk door het volk begrepen worden. Zijn vroegeren arbeid in de evangelisatie heeft een stempel gezet op al zijn later werk.

Meent hij een vasten grondslag te kunnen aangeven, natuurlijk benieuwt het, wat hij als zoon vasten grondslag aanmerkt.

Laat, zoo sprak hij, de historische kritiek gelijk hebben, zooveel ze wil; laat alles omtrent Christus onzeker zijn, wat blijft zijn Zijn woorden. Of Hij ze gesproken heeft, doet er ook al niet toe. Het komt hier op aan: hoe ze door ons geschat worden, welke waarde wij er aan toekennen. En dan zal men moeten toestemmen: ze zijn waarheid, ze hebben buitengewone betekenis, ze zijn in hun diepte nog nimmer doorzien, ze wijzen naar de toekomst heen, daarom zijn ze fundamenteel.

Zooals men ziet: hij denkt een vasten grondslag gevonden te hebben, maar hij tast jammerlijk mis. Hij begint met alles aan de historische kritiek prijs te geven. Heel het historisch karakter van het eerste christendom schakelt hij uit. Of de woorden door de evangelien werkelijk door Jezus gesproken zijn, acht hij van geen belang. De vaste grondslag bestaat hierin: hoe wij over die woorden oordeelen, welke waarde ze voor ons hebben. Dus het onwankelbare fundament moet gezocht in onszelf! In ons verdwaasd en dwalend hart! Is dat niet een fundament, dat onder het huis van onze religieuze denkbeelden, wegspoelt? Als wij moeten beslissen: ze zijn waarheid, wordt dan niet gebouwd op een zelfvertrouwen, dat ons in de kritieke momenten ons begeeft? Dr Müller is zoo naïef van te gelooven, dat ieder zal moeten toegeven: ze zijn waarheid. Maar de werkelijkheid leert het anders. Ook de zoekenden, die hij op het oog heeft, betwijfelen dit. En door hun twijfel steken ze elkander aan. Al zou iemand voor zichzelf besluiten: ze moeten toch wel waarheid zijn, dan brengt het feit, dat zooveel anderen er zich mee vereenigen, hen toch weer tot nadenken. Ze vragen: zouden die allen ongelijk hebben en ik alleen gelijk? En ze eindigen met weer opnieuw zich te laten slingeren. Mocht Dr Müller zich beroepen op de ervaring, die hijzelf met die zoekenden opdeed en die zich wel overreden lieten, dat die woorden waarheid zijn, dan zou daartegenover moeten worden opgemerkt, dat dit dan op rekening moet gesteld van Müller's invloed. Maar men kan niet alle zoekenden der wereld naar Elmau brengen. En dan — zou de waarheid komen te rusten op Elmausche suggestie?

Kan dit een vasten grondslag genoemd? De woorden van Christus! Wat verstaat Dr Müller daaronder? Alle woorden, welke door de evangelien aan Christus worden toegeschreven? Dit is een teer punt, dat hij in zijn lezing niet aanroerde en waarover ik op dit oogenblik dan zal zwijgen.

Hij noemde slechts enkele woorden.

Zoo b.v.: de Zoon des menschen is een Heere ook van den sabbat. Maar hij gaf daaraan een eigen uitlegging. Hij verzocht in plaats van sabbat te lezen: religie, moraal, wetenschap, cultuur.

Ook: niet ontreinigt uitgaan, de woord zou grepen zijn niet.

Verder: geheele w ziel? Chri de mensc genius, de ontdekker

In de ge penning, dat Hij l mensch, loren geg weer terug lijkheid.

Dat zijn ons heeft laten over dat hun n

Bij Christu maar een krijgen we

is, die Go kent, de e schen God

waardig n Godsrijk is

is. Christus Vanzelf

ook de be boek schre

Uit het woorden v

Hij legt l iets, was punt niet

Doch ho woorden v

Op deze Het is p

dat de gen Ze moete

terug naar gische gr

grijpen, w woorden n

die een g zoo kom

die boven Gods gest

Welk ee Ze bewi

Laat ik beeld uit

Het luidt en Lhotzky

al kunnen Stel nu,

drie „wijz die met e

Dan zo methode v

deeren: d een diepe

Hiermee de vlakke.

Nog me toe te vo

werd door is onvers

Hier v ondergr

Want d bevenatu

stierf, op De hist

heilsfeite en geener

Faulst. indien Ch

tevergeefs,

Müller i

die Kähle

rische no

Maar ik

dan mijn

niets ver

onze erva

hieren”, e

Tegenw

problemen

het intere

schap. Da

tus op te

schonzo

maar om

willen zij

zijn leven

levende li

kennen o

niet. Indi

geven we

lossing is

Onze erv

ervaring

te rust geeft

denkbeelden
in de Zen-
dadelijk van

het Chris-
tijd.

geven. Dat
at daar als

kanten zo-
is in onzen
zoo zei hij.

en tusschen
n. Men heeft
gen gezocht

isheid, eklek-
alle met on-
us alleen is

langen.

entatie voor-
uuen.

uk, dat hij
zen tijd, die
r wie reeds

is vaststaat
die innerlijk
n, 't zij door

enschappelijk
onderzoek
er bewogen.

dat Christus
de men zijn
sofie mengde

itische voor-
historische
spekulaties

voudigen in
en wordt op
rasten grond-

ó het Chris-
eld is. Maar
dadelijk door

geren arbeid
el gezet op

kunnen aan-
hij als zoo'n

kritiek gelijk
rent Christus
den. Of Hij

niet toe. Het
hat worden.

En dan zal
heid, ze heb-
n hun diepte

de toekomst

ten grondslag
innerlijk mis-
e kritiek prijs

an het eerste
voorden door
sporen zijn.

grondslag be-
en oordeelen.
Dus het on-

onze religieu-
ten beslissen:
ouwd op een

ke momenten
f van te ge-
ven: ze zijn

t het anders.
og heeft, be-
n ze elkander

bestuuten: ze
n brengt het
e vereenigen.

agen: zonden
en gelijk? En
te laten slin-

en op de er-
en opdeed en
die woorden

moeten wor-
g moet gesteld
niet alle zo-

en. En dan —
ap Elmausche

noemd?

et?

angelien aan

ijn lezing niet

ogenblik dan

en.

is een Heere

aan een eigen

an sabbat te

kultuur.

Ook: niets wat van buiten ingaat tot den mensch ontreinigt hem, maar de dingen, die van hem uitgaan, die zijn het, die hem ontreinigen. Dit woord zou volgens Dr Müller nog nooit goed begrepen zijn. Maar verdere uitleg gaf hij zijn gehoor niet.

Verder: wat baat het den mensch, zoo hij de geheele wereld gewint en lijdt schade voor zijn ziel? Christus, zoo betoogde de redenaar, heeft de menschelijke ziel ontdekt, den menschelijken genius, de ik-ervaring. Daarom is Hij de grootste ontdekker aller tijden.

In de gelijkenissen van verloren schap, verloren penning, verloren zoon gaf Christus te kennen, dat Hij het verlorene zoekt. Het eeuwige in den mensch, aldus de exegese van Dr Müller is verloren gegaan. Nu moet er strijd gevoerd om dat weer terug te vinden; een strijd tegen de zinnelijkheid.

Dat zijn diepe inzichten (Tiefblicke), die Christus ons heeft gezegd. Hij heeft zich voorts ook uitgelaten over den Vader, den menschen aangezegd, dat hun namen opgeteekend staan in de hemelen. Bij Christus vindt men geen dogmatisch Godsbegrip, maar een levende aanschouwing van God. Zoo krijgen we van Hem den indruk, dat Hij de eenige is, die God kent, de eenige ook, die den mensch kent, de eenige evenzeer, die de verbinding tusschen God en mensch kent in het rijk Gods. Merkwaardig moet het geacht, dat de idee van een Godsrijk in geen enkele andere religie te vinden is. Christus alleen heeft haar verkondigd.

Vanzelf werd in dit verband door Dr Müller ook de bergrede genoemd, waarover hij eens een boek schreef.

Uit het bovenstaande blijkt, dat Müller met de woorden van Christus tamelijk vrij omspringt.

Hij legt er zijn eigen denkbeelden in.

Iets, waaraan hij krachtens zijn subjectief standpunt niet ontkomen kan.

Doch hoe speelt hij het klaar te bewijzen, dat die woorden werkelijk van Christus zijn?

Op deze manier.

Het is psychologisch ondenkbaar, betoogde hij, dat de genoemde woorden los naast elkander staan. Ze moeten uit één bron zijn gevloeid. Ze wijzen terug naar een diepe natuur. De eerste psychologische grondwet is: we kunnen alles eerst begrijpen, wanneer we zelf het hebben ervaren. Deze woorden moeten daarom afkomstig zijn van iemand, die een geheel eenige innerlijke diepte bezat. En zoo komen we toch weer tot een persoonlijke figuur, die boven alle menschen uitgaat, in wien het rijk Gods gestalte heeft verkregen.

Welk een zwakke redeneering!

Ze bewijst op zichzelf niets.

Laat ik dat mogen verduidelijken met een voorbeeld uit onzen tijd.

Het lijkt geen twijfel of Kierkegaard, Dostojevski en Ljotzky hebben „diepe“ gedachten uitgesproken, al kunnen wij ze misschien niet aanvaarden.

Stel nu, dat er iemand enkele woorden van deze drie „wijzen“ samensprokkelt en juist zulke kiest, die met elkander overeenstemmen.

Dan zou iemand uit de 25ste eeuw ook de methode van Müller kunnen toepassen en konkludereren: deze moeten hun oorsprong hebben in een diepe persoonlijkheid.

Hiermee ligt, dunkt ons, Müller's „bewijs“ tegen de vlekke.

Nog meer verzwakt hij zijn betoog door er aan toe te voegen: of die Christus-figuur nu vertoont werd door Jezus van Nazareth of door een ander, is onverschillig.

Hier wordt de grondpilaar van het christendom ondergraven.

Want dan is het ook onverschillig of Jezus op levendnatuurlijke wijze geboren werd, of Hij leed, stierf, opstond en ten hemel voer.

De historische feiten van het christendom, de heilsteiden, zijn hiermee voor het geloof van nul en geener waarde geworden.

Paulus dacht daar anders over. Hij schreef: indien Christus niet opgewekt is, zoo is uw geloof tevergeefs, zoo zijt gij nog in uw zonden.

Müller is niet helemaal de richting toegedaan, die Kähler het suprahistorisme, het bovenhistorische noemde, maar veel scheelt het niet.

Maar ik hoor Dr Müller al tegenwerpen: laat dan mijn redeneering niet opgaan, dan is er nog niets verloren. Immers, waar het op aankomt is onze ervaring. Men moet deze woorden „ausproberen“, er de proef mee nemen op zichzelf.

Tegenwoordig wordt dit voor één der grootste problemen gehouden: de tegenstrijdigheid tusschen het interesse van den enkele en van de gemeenschap. Dat probleem is met de woorden van Christus op te lossen. Christus heeft gezegd: de Menschenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen. En: Wie onder u groot zal willen zijn, die zijt allen dienaar. Men moet heel zijn leven in dienst stellen van anderen. Wij zijn levende lidmaten (Glieder) van de menscheit. Wij kennen onzen persoonlijke aanslag van te voren niet. Indien we elk oogenblik doen wat God wil, geven we onszelf voor de gemeenschap. Deze oplossing is door niemand gegeven dan door Christus. Onze ervaring zal dit toestemmen. En waar die ervaring spreekt, heeft de historische kritiek geen

vat op ons. Dan weten we ons in het rijk Gods opgenomen. We verstaan de bergrede. Het Christus-probleem in den tegenwoordigen tijd is hierin opgelost: niets willen zijn dan orgaan van God.

Hierin maakt Dr Müller ongetwijfeld eenige juiste opmerkingen. Maar wat Christus als eisch stelt, stelt Müller als oplossing voor. Blijkbaar gaat Müller van de onderstelling uit: als alle menschen wijs waren en daarbij wel wilden, dan ware het op aarde te verwezenlijken. Zoo doet hij zich kennen als een utopist. De realistische christen koestert ook wel dien wensch, maar weet, dat hij de vervulling er van, de oplossing van het probleem niet van deze hedeeling verwachten kan. Bovendien: het bedoelde probleem is niet slechts door onzen tijd gesteld. Het is het probleem aller eeuwen. Dr Müller voelt zich hier meer tijdvak-mensch dan tijd-mensch.

De menschen zijn niet wijs en willen niet wel. Zelfs de christenen niet. Dit krijgt Dr Müller al redeneerende ook wel in de gaten. En wien geeft hij daarvan de schuld?

Het konfessioneele christendom.

Het dogma.

Hij houdt het verketteren van elkander voor het bewijs, dat God niet in het christendom leeft. De Heilige Geest spreekt er niet uit. Men legt te zeer nadruk op de zuivere opvatting aangaande God, Christus, het geloof. Toch is die zuivere opvatting van geen belang. Het komt aan op zuivere verwerkelijking. Tot de konfessioneele christenen heeft men te spreken: een ieder houde voor waar, wat hij meent voor waar te moeten houden. Maar van allen gelde het woord van Paulus: laat ons naar dezen regel wandelen.

Ook deze passage uit zijn rede getuigde van weinig diepgang. Hoe kan men tot zuivere verwerkelijking komen, als men niet een zuivere opvatting heeft? De verwerkelijking moet toch een inhoud hebben! Een idee of een eisch is alleen voor verwerkelijking vatbaar. Maar moet ik die idee, eisch, wensch toch eerst goed hebben gevat. Als ik eens aan het verwerkelijken sloegen het bleek later, dat ik het bevel niet zuiver had opgevat, wat dan? Zou Hij, die het bevel deed uitgaan, Zijn goedkeuring daaraan kunnen hechten? Zijn we het niet aan den eerbied voor God verplicht, dat we er ons eerst rekenschap van geven wat Zijn Woord inhoudt en dat zoo nauwgezet mogelijk?

Indien wij ons daaraan niet houden, dan hebben we wel ijer misschien, maar zonder verstand.

Dat is het oordeel, waaronder Dr Müller valt. Heel zijn streven om tot zuivere verwerkelijking te komen, zonder vooraf naar zuivere opvatting te jagen, prikkelt tot een ijer zonder verstand.

Wat dan ook Paulus van de Jooden schreef: zij ijveren niet recht over u, dat moeten wij getuigen van Dr Müller.

Het slot van Dr Müller's rede kenmerkte zich door hoogen ernst. De westersche menscheit, zoo stelde hij het voor, staat op het punt ineen te storten. Onze kultuur was menschenwerk. Het was een toren van Babel. Wij zien de menschen ondergaan, werkelijk ondergaan in hongersnood, bestialiteit, mammonisme. Is er nog redding mogelijk? Alleen wanneer er komt een nieuwe schepping van God, waarin de christenen zijn het zout der aarde. Alleen wanneer er komt het derde rijk: het rijk der verwerkelijking.

De ernst, waarmee Dr Müller zich tot de zoekenden richt, moet ons respect afdwingen. De consciëntieusheid, waarmee hij hun bezwaren weegt, kan ons tot voorbeeld strekken.

Maar de wijze, waarop hij hun bezwaren poogt te ondervangen, kan noch, mag onze sympathie hebben.

Omtrent het altruïsme zegt hij mooie, ofschoon geen nieuwe dingen. Trouwens, nieuws moet men bij hem niet zoeken. In andere vormen hebben wij dezelfde theorieën in ons eigen land meermalen hooren verkondigen.

Mogelijk echter zullen deze theorieën door zijn optreden hier te lande met nieuwe kracht worden gepropageerd.

Ik verwacht ook nabetrachtingen in zekere persfraktie.

Daarom meende ik, dat een waarschuwing niet achterwege mocht blijven.

Als ik eenigszins gelegenheid heb, hoop ik ook de tweede lezing in Amsterdam bij te wonen en ook daarover mijn oordeel te geven.

Aan de beproeving der geesten mag het bij ons, Gereformeerden, niet ontbreken.

— Wacht u voor namaak!

Dit opschrift is niet alleen in de advertentienu-briek op zijn plaats.

Helaas, ook in het geestelijke is er veel namaak.

En is een fabrikant gevleid, wanneer men zijn artikel poogt na te maken, omdat daaruit de deugdelijkheid ervan of althans de vraag ernaar blijkt, toch zal hij er tegen optreden. De fabrikant van lolly deed den dito van molly zelfs een proces aan.

Hooger echter staat de strijd om geestelijke waarden.

Die wordt niet gevoerd om financieel voordeel, niet om persoonlijk belang, maar om de waarheid.

Reeds eer vestigden wij er de aandacht op, hoe een nagemaakt „Calvinisme“ in omloop wordt gebracht.

Aan den eenen kant opent dit ons oog voor een schoone werkelijkheid, welke wij dreigden te vergeten.

In de laatste jaren kwamen wij tot de ontdekking, dat er meer ondergrondsch Calvinisme, ook in andere landen, was, dan wijzelf wel bevroeden.

In ons eigen volksbestaan heeft het Calvinisme zulke diepe voren getrokken, dat ze zelfs door het puin van een paar eeuwen niet onzichtbaar zijn gemaakt.

Verschillende puinkruiers hebben nu het werk opgegeven. Blijkbaar wanhopen zij er aan, dat zij ooit met hun werk gereed zullen komen.

Zij volgen nu een andere taktiek.

Zij willen nu liever zaad, in plaats van puin werpen in de Calvinistische voren!

Ethisch zaad!

Modernistisch zaad!

Zij dienen zich daartoe als Calvinistische land-
lieden aan.

Vroeger schreven we hier al over.

Maar er zijn nieuwe feiten.

Die mogen voor onze lezers niet verborgen blijven.

In een onzer weekbladen las men:

Daar sta je nu toch paf van!

De Gereformeerde voormannen van Hongarije, met name Prof. Sebestyen, zoeken voor hun arbeid tot bevordering van het Gereformeerd kerkelijke leven zoo veel mogelijk contact met de Gereformeerde voormannen hier te lande.

En daar komt nu een ethisch Godgeleerde, een Professor nog wel, uit ons vaderland, aan de Gereformeerden in Hongarije vertellen, dat Prof. Sebestyen en de zijnen geen voorlichting bij de mannen onzer Gereformeerde Kerken in Nederland moeten zoeken; dat zijn de echte Gereformeerden niet; want mannen als Dr Kuypers Sr enz. hebben zich van de Vaderlandsche Kerk afgescheiden.

Gelukkig was Prof. Sebestyen, die daarover door Gereformeerden in Hongarije zoo'n beetje ter verantwoording werd geroepen, genoeg van onze kerk-geschiedenis op de hoogte om den broeders duidelijk te maken, dat onze mannen om hun trouw aan de belijdenis uitgeworpen zijn.

Maar 't is toch wel bar, dat een ethisch predikant, een Professor nog wel, zulke voorstellingen kan geven, die met de geschiedenis in zoo flagranten strijd zijn.

Een van beide moet hier het geval zijn: of er is welbewust een scheve voorstelling gegeven, maar dat weigeren we om te gelooven, en dat zou toch precies het omgekeerde van ethisch zijn; of deze Godgeleerde is totaal onkundig van onze kerkgeschiedenis der 19e eeuw, maar — wat moet men dan van zulk een Professor denken?

Een derde schijnt mij niet mogelijk.

Professor Cramer, die zich in Hongarije aandienende als Calvinist, waar hij zag, dat daar nog een Calvinistischen voedingsbodem werd gevonden, die zijn ethisch zaad voor Calvinistisch zaad verkocht, werd om deze frauduleuze handeling op de vingers getikt. En gevoelig ook. Anders zou hij niet zoo van „au!“ hebben geroepen, dat men het in Hongarije kon hooren.

Men vergeve mij het licht spotachtige, dat over deze wijze van voorstellen ligt.

Maar ik wil er mij nu eenmaal niet aan ergeren. Want dit staat vast: de toelag van Prof. Cramer zal toch niet gelukken.

Daarvoor zullen de Gereformeerden te zeer op hun tellen passen.

Zij zullen het niet toestaan, dat van hun naam misbruik wordt gemaakt.

Niet om dien naam op zichzelf.

Maar om het hooge geestelijke belang, dat er mee is gemoeid.

Doch Prof. Cramer heeft — we wisten het al — medestanders.

In „Bergopwaarts“ stelde vóór eenige weken een ethisch predikant uit de hoofdstad de overleden predikanten Gerritsen en Jonker als „stoere Calvinisten“ voor.

Dus: „stoere“ nog wel.

Nu maken we omtrent Dr Gerretsen eenig voorbehoud.

Men weet, dat hij den laatsten tijd des levens vooral nadacht over de praedestinatatie.

Toen hij echter nog in zijn kracht stond, mocht hij zeker allerminst aanspraak maken op den naam van „stoeren Calvinist“.

Immers nam hij het toen op voor de Schriftkritiek. En de Schriftkritiek is reeds voor den gewonen, laat staan voor den „stoeren“, Calvinist een giftige plant, welke hij in zijn tuin niet dultt.

En wat Jonker aangaat.

Veel wat van zijn hand verscheen, hebben we met stichting gelezen.

Maar mocht men hem aanspreken als „Calvinist“?

Dat in geen geval.

Laten de ethische heeren zich toch vergenoegen met hun eigen naam. Tegenover bezwaren, die eertijds werden geopperd, hebben zij zich verdedigd, dat het zulk een prachtige naam was. Men stond er verstand over, dat er niet eer door anderen beslag op was gelegd. Welnu, men behoude dan het „ethisch“ voor zich. Doch probeeren zij niet langer onder een anderen familienaam te reizen.

Dat doen immers menschen, die hun naam met eere dragen, niet.

Evenwel: deze ziekte wordt zoo zoetjes aan epidemisch.

In een perspolemie schrijft de hoofdredacteur van het „Weekblad voor de Vrijzinnige Hervormden“:

Voorop zij gesteld dat de kwestie, waaraan het eigenlijk gaat, of n.l. de vrijzinnigen zich gereformeerd zullen noemen, door hen wel eenstemmig met „ja“ zal worden beantwoord. Er wordt in de diepte, geestverwantschap gevoeld met wat de gereformeerde vaders bezield en in de taal van onzen tijd overgebracht, is hun geloof, het onze.

Men zal echter opmerken, dat het gaat om hun geloof, uitgedrukt in de taal van hun tijd.

Daarin ligt al duidelijk dat het gaat om dingen van secundair belang, niet om de vroomheid des harten, maar om de verstandelijke omschrijving.

En op de vraag om een naamlijstje van modernen, die de drie Formulieren van Eenigheid willen onderteekenen, geeft het blad ten antwoord:

Hoe staat het dan echter met de onderteekening? Het is niet verborgen gebleven, dat er onder de vrijzinnigen zijn, die gaarne de taal der oude dogmatiek spreken, die weer aan de christologie een centrale plaats geven in hun prediking, die in de drieenheidsformule, diep filosofische wijsheid erkennen.

Of deze echter bij voorkeur, de drie formulieren van eenigheid zouden onderteekenen?

Doch wat zegt de onderteekening?

Instemming met „titel en jota“?

Maar de anti-revolutionairen hebben artikel 36 uit de Geloofsbelijdenis gelicht. De confessionarissen vallen hen daarover ten zeerste aan, maar verklaren zelf, dat die formulieren al lang door de classikale vergaderingen hadden besproken moeten worden en eventueel veranderd. En de ethischen willen van de letter van zulke geschriften niet weten.

Een buitenstaander weet soms toch heel wat meer dan een huisgenoot.

Zoo moet ik er mijn onwetendheid over bekenen „dat de anti-revolutionairen artikel 36 uit de Geloofsbelijdenis (hebben) gelicht“.

Dat is heel smaad van die anti-revolutionairen, die immers een politieke partij vormen. Wat doen zij aan onze Geloofsbelijdenis? Alleen de Gereformeerde Kerken mogen hieraan iets veranderen.

Doch laat mij het blad geruststellen.

De anti-revolutionairen zijn hun boekje niet te buiten gegaan.

De Synode van de Gereformeerde Kerken, gehouden in 1905 te Utrecht, hebben verandering aangebracht.

Maar zoo kras er in gehakt als het „Weekblad“ het doet voorkomen heeft zij niet.

Volgens het „Weekblad“ zouden we niet meer mogen spreken van de 37, maar van de 36 artikelen.

Met heel artikel 36 is korte metten gemaakt. Het is eenvoudig er uitgelicht.

Doch in waarheid is er slechts één zinsnede uitgelicht.

Het kon geen kwaad als men van modernistische zijde een beetje meer nota nam van ons kerkelijk leven.

Dit echter in het voorbijgaan.

Men leest uit deze stukken, dat de modernen zich gaarne Gereformeerd noemen en dat het zelfs wel mogelijk is, dat sommigen, al is het niet bij voorkeur, de drie Formulieren van Eenigheid willen onderteekenen.

Welk een attractie gaat er alzo van onzen Calvinistischen, Gereformeerden naam uit.

Voor een tiental jaren was hij onder ethischen en modernisten geminacht.

Maar nu komt hij tot eere.

Nu zien we zelfs ethischen en modernisten als zeven vrouwen, die den slip van een Calvinistischen man aangrijpen en vragen: laat ons naar uw naam genoemd worden.

Doch zij zullen hem niet hebben.

De a. s. Predikantenvergadering.

Binnenkort zal de vereniging van predikanten van de Gereformeerde Kerken in Nederland zijn jaarvergadering houden.

We kunnen niet nalaten het bestuur ons compliment te maken over het uitgezochte menu, dat het den gasten wil voorzetten.

Dr J. Brinkman van Haarlem zal er konfereeren over het begrip „gerechtigheid“ in de prediking van Jezus.

Dr G. Diemer te Roden over: „de beproeving der geesten in onzen tijd“.

Dr K. Dijk van Den Haag over „Het dogmatisch indifferentisme onder de jongeren“.

Met zulk een program behoeft men aan het wel-slagen niet te twifelen.

Voor het laatste referaat zal wel bijzonder de aandacht trekken.

Geve de Heere, dat dit program onverhinderd worde afgewerkt.

De stellingen vindt men in bijna al onze Kerkbodes.

Men leze en bestudeere ze.

De Glindhorst.

Uit de kerkelijke bladen is onzen lezers stellig reeds bekend, dat er een Herstelcomité is opgericht ten behoeve van „De Glindhorst“.

Mogen wij onze lezers uitnoodigen deze stukken niet over te slaan, maar er volle aandacht aan te schenken?

„De Glindhorst“, zegt de circulaire, kan gereed worden.

Voor verdere bijzonderheden verwijzen wij naar de verschillende Kerkbodes.

den werelddienst, die onder het volk des Heeren zijn ingeslopen; en als Opzieners der gemeente, deze schuld van Gods volk als hun eigen schuld erkennende, betuigen zij zich deswege voor het heilig aangezicht des Heeren te verootmoedigen, biddende, dat de Heere hun in dezen weg niet doe naar hunne en hunner vaders ongerechtigheden, maar nog gedachten des vredes over hen betoone, door hen als Opzieners, en met hen het volk des Heeren, terug te leiden in den weg van gehoorzaamheid aan Koning Jezus en van trouw aan Zijn Woord.

In een volgende conclusie werd uitgesproken, dat men zonder beding zich te houden had aan die drie heerlijke Formulieren van Eenigheid, waarin de Kerken dezer landen de waarheid, die naar den Woorde Gods is, van onds beleden hadden, en nu nog officieel beleden, blijkens de historisch eenig geldende uitlegging van Art. XI, en dat derhalve elke kerkeraad moest besluiten, om van nu voortaan in zijn Kerk niemand tot den H. Dienst des Woords toe te laten, dan die zich bereid verklaard had om, bij de aanvaarding zijner bediening ten overstaan van den Kerkeraad, zijn onvoorwaardelijke onderwerping aan het gezag van Gods onfeilbaar Woord te betuigen, en daartoe de drie Formulieren van Eenigheid (zijnde de Confessie, de Catechismus en de Vijf artikelen tegen de Remonstranten), met betuiging van hartelijke instemming, te onderteekenen.

Vooris werd o.m. nog aangenomen, dat het Kerkverband, waarin de Kerken thans sedert 1816 stonden, moest afgebroken, waar de Gereformeerde Kerken hierdoor zouden belet worden Koning Jezus, overeenkomstig hare belijdenis, als den eenigen Souverein in zijne Kerk te eeren.

Verder nog, dat gereformeerde belijders, die onder een kerkeraad verkeerden, wiens doen en toelag niet naar den Woorde Gods was, gehouden waren, na ernstige vermaning, eendrachtelijk de gemeenschap met zulk een kerkeraad af te breken; als doleerende Kerk op te treden; eigen Ouderlingen en Diakenen te benoemen; en, zoo mogelijk onder leiding van een naburig Dienaar des Woords, te bewerken, dat de zuivere prediking des Woords, het recht gebruik der Sacramenten en de oefening der Christelijke tucht weer onder hen plaats gripe naar de ordinantiën Gods. Eindelijk werd, op voorstel van den heer W.

Heiligschennis uit onnoozelheid.

In Amerika moet een predikant op verzoek van een dame in zijn gemeente haar hondje hebben gedoopt.

Is het geen heiligschennis?

Dat de dame in onwetendheid handelde is al erg genoeg, maar de dominee!

Een kras staaltje van moderne „religieuzeit“.

Vrijzinnige jeugdbeweging.

Prof. Roessingh, die een van de gangmakers der vrijzinnige jeugdbeweging is, slaakt in de „Hervorming“ de klacht: „Ik acht het nu al een groot gevaar, dat de meesten onzer vrijzinnige theologische studenten zóó door de jeugdbeweging, in beslag worden genomen, dat voor deze wetenschappelijke bezinning rust en tijd gaan ontbreken“.

Welken omvang in die kringen de jeugdbeweging heeft aangenomen kan misschien het best blijken uit het volgende stuk in „De Hervorming“:

In den zomer van 1923 werd door den Vrijz. Chr. Studenten Bond en den Vrijz. Chr. Jongeren Bond een Oproep aan zooveel mogelijk alle Jeugdorganisaties in de wereld toegezonden ten einde in gezamenlijk overleg een week vast te stellen, gedurende welke zoo talrijk mogelijke Jeugdverenigingen bijeenkomsten zouden beleggen, waar de Jeugd zich opnieuw scherp voor den geest zou brengen wat een nieuwe oorlog beteekent, zich bezinnen zou op de vele vraagstukken welke zich hierbij voordoen, haar verontrusting zou uiten over de lijdzaamheid en onwetendheid van velen te dezen aanzien, om aldus tot het versterken van den Vredeswil mede te werken.

Met dezen oproep hebben zeer vele Jeugdorganisaties uit vele landen groote sympathie betuigd. Door het tijdrovende van internationale correspondentie en besprekingen met Jeugdorganisaties van de meest uiteenlopende richtingen moest de Vredesweek worden uitgesteld. In verband met deze besprekingen werd nu vastgesteld, dat van 3—10 Augustus 1924 (wanneer het 10 jaar geleden is, dat de wereldoorlog uitbrak) de „Internationale Vredesweek van de Jeugd“ zal gehouden worden.

Een dezer dagen werd aan alle Jeugdorganisaties verzocht gedurende die week in al hare afdelingen bijeenkomsten te houden, zoo mogelijk en wenschelijk in combinatie met andere, in hare tijdschriften en organen artikelen aan deze Vredesweek te wijden. Ook kunnen gewestelijke en landelijke bijeenkomsten worden gehouden. Zoo zal in Holland door den V. C. S. B. en V. C. J. B. naast de plaatselijke bijeenkomsten hunner afdelingen, een algemeen toegankelijke conferentie worden georganiseerd (vermoedelijk op terreinen bij Soesterberg), waar ook buitenlanders kunnen komen. Te zijner tijd zullen daarover nadere bijzonderheden gepubliceerd worden.

Overigens behoudt elke vereniging volkomen vrijheid naar haar meening de bedoeling der Vredesweek uit te werken, al kan zooveel mogelijk naar samenwerking worden gestreefd.

Voorop staat dat de Jeugd als zoodanig niet com-

M. Oppedijk uit Hlst besloten, dat „bijaldien de nood der Kerken nogmaals zulk een conferentie noodzakelijk mocht maken, de Kerk van Amsterdam gelast zou zijn, de oproeping tot zulk een samenzijn te doen“.

Hierna stond de gansche vergadering op van haar zitplaatsen, om zich plechtig als een eenig man uit te spreken in deze laatste slotresolutie, door den Voorzitter luide opgelezen:

En zijn alsoo de gecommitteerde Opzieners, na afhandeling dezer resolutie, gescheiden, onder dankzegging aan den Koning der Kerk, die het samenbracht, en onder ootmoedige aanroeping van den Naam des Heeren, dat Hij, die sloeg om onze schuld, maar ook machtig is, om ons door zijn onbegrijpelijkheid barmhartigheden te verlossen, zijn aangezicht toch over de Kerken onzer martelaren verheffe, en weer in goeden kerkedienst gemeenschap der heiligen aan allen in deze landen doe vinden, die door 's Heeren genade gebracht zijn tot de zuivere heilijenis van de waarheid, die daar is naar den Woorde Gods.

In zijne hand hunne zaak stellende, vermanen ze dan ook de Kerken dezer landen met ernste, om op te staan uit den slaap, waarin ze dusver verzonken lagen, en weer als geroepene Kerken des Heeren, het schepel voor niets te achten, Gods alleen alle eere te geven, en te staan naar die bereidvaardige onderwerping aan het Woord des Heeren, die door geen geboden of ordonnantiën van menschen ooit krachteloos te maken, vrucht is van de inwerking des Heiligen Geestes, en daarom liefelijk voor God.

Daartoe verwekke en bevestig ons die Opperste Herder onzer zielen, het verheerlijkt Hooft en de eenige Koning zijner Kerk, wien als den eeuwigen Zoon, met den Vader en den Heiligen Geest, toekomt de eere, de prijs en de dankzegging! Amen.

Voor de aanneming dezer slotresolutie drong een plechtig karakter; ze werd door alle aanwezigen met een overluide Amen bevestigd.

En zoo waren hier dan, zonder dat één der deelnemers er tegen geprotesteerd had, de lijnen uitgestippeld, die bij komende conflicten den gang van zaken zouden beheerschen.

Zie voorts: Acta der Conferentie van Gecommitteerde Kerkeraadsleden 1883. Ook: G. C. Gijben, De zestien Amsterdamse Resolutiën aan de Belijdenis en aan de Historie getoetst.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XCIX.

Na een kort openingswoord, waarin Dr Kuypers herinnerd had aan de samenkomsten der „Christelijke Vrienden“ in deze zelfde stad Amsterdam voor ruim het vierde eeuw geregeld gehouden, op algemeen christelijken grondslag, en aan de noodzakelijkheid van een meer kerkelijke basis als eisch des tijds, onderwierp hij nu namens zijn medegecommitteerden aan het oordeel der vergadering eenige resolutiën, in druk reeds iederen deelnemer aan de Conferentie ter hand gesteld, en die als leidraad voor de beraadslagingen zouden kunnen dienen. Eén van deze resolutiën echter werd op voorstel van den Voorzitter tot geen onderwerp van discussie en debat gemaakt, maar namens allen als een diepgeroelde belijdenis hunner gemeenschappelijke schuld voorgelezen en uitgesproken. Immers, wie niet begint met boete te doen is niet waardig in dezen strijd voor Christus' Kerk de hand op te heffen.

De broeders stemden ten volle met dit voorstel in, en daarop hebben de opzieners der Kerken hier vergaderd, staande, in de woorden dezer resolutie, namens hen bij monde van Dr Kuypers uitgesproken en opgelezen, hun gemeenschappelijke schuld voor God beloden. Zij was van dezen inhoud:

Opzieners van de Gemeente onzer Heeren Jesu Christi, uit onderscheidene Kerken dezer landen alhier in conferentie samengekomen, om in broederlijk overleg te beramen, wat hun te doen staat, ten einde in zake de nieuw ingevoerde Proponeitsformule niet ontrouw aan hun roeping en daardoor schuldig voor den Heere hunnen God te worden bevonden, hebben, na varige smokings, en alzo hunne hulpe alleen in den Naam des Heeren Heeren stellende, zich uitgesproken in de navolgende resolutiën:

Ten tweede bekennen zij ootmoedelijk, dat de smaad, door de invoering van deze nieuwe Proponeitsformule aan de Kerken onzes Heeren overkomen, te belijden is als eene rechtvaardige vergelding van den Heere der heerschers voor de afschrijvende schuld van het ongeloof, de liefdeloosheid en

petent te doe deze V zal ve daarvan De van de (3 Aug Kerken richting den. O Verzoek ook v rijk. D Is het v zelf gaat. Niets d al die ov We will voor we

UIT H

Reeds v van sta werp niet leiding va het volgen

Well in „ van he in Tw „Gaam Onze

noedig het r tiëring

Gaar recht i namen

recht i lousva geled

oudert en ziel

voor s toedoo

wil ik bestel

den zo werk

toe to sociale

van de kunst

gewees niet ee

trale s hierme

hebben voor l

acht, e wanne

lijk of voorwa

tegen man i

Met de als nie

er niet maarst

die vo gelden.

Met onze l

deel. ongeco

regen ingest

gevoed wel ee

thans gaan,

hunne hun e

Zie, lijkd

lijkd mij da

lichten

Gaarne antwoord.

Maar de

Straf

Het ginge

1922 c talenve

J. P. P. A.

te will omtre

10. Overb

gewest bepall

vloeko 20.

beantv paling

Dit te Kar

tot de

verzoek van
andje hebben

ndeide is al
eligiensiteit

gangmakers
it in de „Her-
al een groot
nige theolo-
Beweging, in
wetenschap-
breken”.
ugdbeweging
best blijken
orming”.

or den Vrij-
Chr. Jongeren
alle Jeugd-
ntende in
stellen, gedu-
vereeninge-
de Jeugd zich
brengen wat
beziemen zou
hierbij voor-
over de tijd-
len te dezes
ken van den

le Jeugdorga-
natie betref-
fonale corres-
pondentorganisaties
gen moest de
aand met deze
at van 3-10
re geleiden is.
Internationale
eiden worden.
rdorganisatie
re afdelingen
lijk en wen-
in hare tijd-
deze Vredes-
ijke en lande-
t. Zoo zal in
V. G. J. B.
hunner afdel-
ferentie wor-
terreinen bij
s kunnen be-
dere bizon-
der komen vrij-
g der Vredes-
mogelijk naar

anig niet com-

hijaldien de
n conferentie
van Amster-
tot zulk een

op van haar
n eenig man
solutie, door

Opzieners, na
eiden, onder
kerk, die hen
ueroeping van
die sloeg om
om ons door
te verlossen,
n onzer mar-
n kerkedienst
deze landen
gebracht zijn
waarheid, die

de, vermanen
t met ernste,
ijn ge dusver
eene Kerken
te achten,
stann naar die
t. Woord des
nantiën van
n, vrucht is
stes, en daar-

die Opperste
Hoofd en de
den eeuwigen
n Geest, toe-
ringel! Amen.

olutie drong
alle aanwe-
estigd.

dat één der
nd, de lijnen
en den gang

entie van
eden 1889.
sterdam-
denis en

petent is eenige uitspraak in de vredesvraagstukken te doen. Toch meent men dat de Jeugd door deze Vredesweek den wil tot Vrede onder de Jeugd zal versterken en verlevendigen en in de wereld daarvan zal getuigen.

De Vredesweek valt samen met tal van uitingen van den Vredeswil. Zoo h.v. met den Vredes-Zondag (3 Aug.) uitgeschreven door den „Wereldbond van Kerken”, die door de Jeugdorganisaties, in wier richting dat ligt, ten krachtigste gesteund zal worden. Ook zal in denzelfden tijd een Internationale Verzoeningsweek worden georganiseerd, toegankelijk ook voor anderen, tusschen groepen van Frankrijk, Duitschland, België en Holland.

Is het wonder, dat op die manier de jeugd zichzelf gaat overschatten.

Niets doet de jeugdbeweging meer kwaad dan al die overdrijving.

We willen echter nog meer stemmen oprvangen, voor we deze zaak ampel bespreken.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Nog eens het stakingsrecht.

Reeds vroeger heb ik in deze rubriek het recht van staking besproken, en ik zou op dit onderwerp niet terugkomen, wanneer ik niet naar aanleiding van mijn stukje over den strijd in Twente het volgende schrijven had ontvangen:

WelEerw. Zeerzel. Heer,

In „De Reformatie” no. 19 plaatste u een oproep van het C.N.V. tot steun aan onze tekstilarbeiders in Twente en aan het slot voegt u daaraan toe: „Gaarne verleen ik aan dit pleid om steun plaats. Onze tekstilarbeiders hebben dezen steun hard nodig. Hier gaat het om den strijd voor het recht in het sociale leven.” (De spatie-ruimte is van mij.)

Gaarne zou ik, W. Z.Gel. Heer, betreffende dit recht in het sociale leven iets naders van u vernemen. Het wil er althans bij mij niet in, dat dit recht zich zoo ver uitstrekt, dat h.v. een christen, huisvader den arbeid, door God hem op de hand gelegd en aan hem als middel geschenken tot onderhoud van zich en zijn gezin, neer mag leggen en zich alzo in gevaar begeeft, dat hij dien arbeid voor goed verliest en alzo zichzelf, door eigen toedoen, tot werkloosheid brengt. Bestaat er, zoo wil ik u vragen, met het oog op Gods voorzienigheid, dat toch ook over arbeid en arbeidsvoorwaarden gaat, voor een christen wel een „recht tot werkstaking”? Het is mij niet mogelijk dit toe te stemmen. Op grond van onze, ook voor het sociale leven, zoo heestijke belijdenis in Zondag 10 van den Catechismus heb ik nooit een werkstaking kunnen verdedigen en het is mij steeds een smart geweest, dat onze christen-werklieden in dit opzicht niet een ander standpunt in namen dan z.g. neutrale of socialistische vakbonden. Natuurlijk wil ik hiermede niet zeggen, dat zij zich maar lijdelijk hebben te onderwerpen aan alle voorwaarden, die voor hen worden vastgesteld. Volstrekt niet. Ik acht, dat zij steeds hebben het recht van protest, wanneer zij staan tegenover voorwaarden die onbillijk of onrechtmatig geacht worden, doch zijn die voorwaarden niet van dien aard, dat zij ingaan tegen Gods Wet, dan heeft m.i. een christen-werkman nooit het recht den arbeid neer te leggen. Met de bewering, dat het ook tegen Gods Wet is als niet een bepaald loon wordt uitgekeerd, is men er niet, aangezien het niet mogelijk is een juist maatstaf tusschen loon en arbeid vast te stellen, die voor alle tijden, plaatsen en omstandigheden zou gelden.

Met deze regelen bedoel ik niet den steun voor onze tekstilarbeiders te doen ophouden. Integendeel. Alleen maak ik mij bezorgd, dat zij een ongeoorloofd wapen gebruiken, waarop zij Gods zegen niet kunnen inwachten, en zij een weg zijn ingeslagen waarin armoede en broedeloosheid wordt gevonden. Reeds staat het zóó, dat het voor hen wel een veel onaangename gedachte moet zijn, dat thans met den bedelnap door het land wordt gegaan, dan dat zij (aangenomen dat het recht aan hunne zijde is) onder minder gunstige voorwaarden hun eigen brood eten.

Zie, W. Z.Gel. Heer, zóó zie ik deze zaak. Mogelijk dat ik dwaal en het geheel mis heb. U zult mij dan wel op dit verkeerde spoor willen voorlichten.

Met ware hoogachting,
P. S.

Gaarne wil ik op deze ernstige bzzwaten een antwoord geven.

Maar dit stel ik liever uit tot de volgende week.

K. D.

Strafbepalingen tegen godslastering en vloeken.

Het Centraal Comité van Anti Rev. Kiesvereeningen noodigde bij schrijven van 24 November 1922 en 13 Maart 1923 ingevolge eener ter Deputatenvergadering gedane toezegging de heeren Mr J. P. Chardon, Dr J. Rudderbos, Mr V. H. Rutgers, P. A. Schwartz en Mr J. Wedoven uit de Partij te willen dienen met bestudeering van een advies omtrent deze vragen:

10. Moet het gewenscht worden geacht, dat van Overheidswege — hetzij bij Rijkswet, hetzij bij gewestelijke of plaatselijke verordening — strafbepalingen worden gemaakt tegen Godslastering en vloeken?

20. Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord, in welken geest zijn dan deze bepalingen op te stellen?

Dit advies is thans bij den uitgever J. H. Kok te Kampen in druk verschenen. De commissie komt tot de volgende conclusies:

1. De openlijke Godslastering, voorzover zij het karakter draagt van een hoonen of smaden van God, behoort in de Nederlandsche Strafwet strafbaar te worden gesteld, omdat eene dergelijke ont-heiliging van Gods Naam een zoo krasse inbreuk is op de goede zeden, dat ten opzichte der gedraging jegens den hoogsten Souverein onder eene Christelijke natie behooren te gelden, dat de Overheid, als zijnde voor haar doel en op hare wijze handhafter van Gods wet, haar niet straffeloos mag godoogen.

2. Daar de Heilige Schrift ook gezien het feit, dat eene strafbepaling tegen het vloeken in de Mozaïsche wetgeving niet wordt gevonden, geen grond geeft om zonder meer te zeggen, dat eene Overheid, die het vloeken niet strafbaar stelt, schuldig staat voor God; en daar thans in Nederland een algemeen vloekverbod niet genoegzaam steun in de volksconscientie zou vinden en ook om andere oorzaken bezwaarlijk te handhaven zou zijn, kan, zoolang die volksconscientie niet ten goede is omgezet, eene algemeene strafbaarstelling van het vloeken noch als eisch van Gods Woord noch als wenschelijk worden beschouwd.

3. Zoolang eene Rijkswet (tegen Godslastering en) tegen het vloeken niet bestaat, kan de plaatselijke Overheid (de openlijke, hoonende Godslastering en) het openlijke vloeken strafbaar stellen; ze behoort dit te doen (wat de Godslastering betreft overal waar daartoe aanleiding bestaat en) wat het vloeken betreft in die Gemeenten, waar men op goede gronden kan verwachten, dat een dergelijk verbod genoegzaam steun zal vinden in de volksconscientie.

4. Het behoort tot de roeping der Overheid, op die terreinen, waar zij bijzonder zeggenschap heeft en haar diensgevolge andere middelen tot wering van Godslastering en vloeken ten dienste staan dan algemeene strafbepalingen, van deze middelen een gepast gebruik te maken.

Om het gewicht van deze stellingen, vinden zij ook een plaats in ons blad. Wanneer ik de vraag over de staking beantwoord heb, hoop ik het advies van bovengenoemde commissie te bespreken.

K. D.

WIJSBEGEERTE.

In de school der wijsbegeerte.

Nieuwe paden.

Er zijn verschillende pogingen gedaan om uit de gevangenis van Kant's kenleer te ontvluchten in de ruimte!

De één tracht door de deur der biologie (levensleer), de ander door het venster der psychologie, te ontsnappen.

Daar zijn er ook, die het contact met de „verloren wereld” zoeken te herwinnen door de sociologie (maatschappijleer).

G. Simmel heeft een kenleer opgesteld, die uitgaat van de relativistische (betrekkelijke) gedachte, dat de mensch zijn voorstellingen niet op zichzelf als waar mag beschouwen, maar alleen in verband met andere voorstellingen.

Bijvoorbeeld.

Vroeger leerde (en geloofde) de mensch, dat de zon om de aarde heen zwaait. Hij hield dit voor vaste waarheid.

Thans is voor ons waarheid: de aarde beweegt zich in een ellipsbaan om de zon.

Maar wij kunnen nooit verder gaan dan dit: voor ons.

De kennis is niet een individueel, maar een sociaal verschijnsel, en een sociale wet, en zij is, gelijk heel het maatschappelijk leven, in een toestand van wording en voortschrijding.

Iedere nieuw-veroverde kennis is een étappe (rustplaats) verder op de groote heirbaan naar de stad der absolute waarheid.

Er spreekt uit deze kenleer een sympathieke bescheidenheid, en, ten deele ook, gezonde nuchterheid.

De ervaring leert, dat al onze kennis stukwerk is, dat de menschheid telkens haar wetenschap „repareeren”, somtijds door een geheel nieuwe vervangen, moet.

Gelijk de Génestet zegt:

„Straks komt een wijzer, die 'tweg redeneert”. Het gaat in de denkwereld dikwijls als in de wereld der techniek.

Toen de eerste fiets verscheen, staarde ieder haar aan als een wonder.

Niemand kon begrijpen, dat zoo'n ding ooit „over-troffen” zou worden.

Maar is er nu iemand, die nog op zulk een „rammelkar” zou willen zitten?

En de eerste spoorlijn!

Wij lachen er om.

Toen de groote heeren der natuurwetenschap hun eerste atomen-theorie opstelden (het ondeelbare stofje), waren zij zeer tevreden over hun vinding, en de theorie paste precies (als werkhypothese) bij de andere vindingen en werkzaamheden der wetenschap.

En waar is nu dat ondeelbare, doode, atoompje? Het is een levende „wereld” van electronen, een werveling van ether, of enkel een krachtpunt, geworden.

Voor den huidige mensch, op het standpunt van zijn ontwikkeling, is deze nieuwe wetenschap waar, en hij heeft aan die waarheid genoeg.

En hij moet tevreden zijn met zijn kennis, totdat hij een hooger levensstadium bereikt.

Het kan goed zijn, dat ook wij, als christenen, die steunen op de openbaring der absolute waarheid, indachtig blijven, dat er in onze kennis eveneens iets relatiefs is.

De waarheid, die ons geopenbaard wordt, is absolute waarheid, maar de openbaring zelve is niet absoluut.

Onder het Oude Verbond leefden de vromen in een sfeer van openbaring (en dus ook van kennis), die, ten opzichte van de openbaring des Nieuwen Verbonds, schaduwachtig was.

En de openbaring, die wij thans bezitten, is zeker niet minder (neen, véél en véél meer) nevelachtig, in vergelijking met de openbaring, die ons zal worden toegebracht.

Onze kennis is zuiver maar betrekkelijk.

Wij zien nu door een spiegel in een duistere rede.

Wij kunnen ten deele en profeteeren ten deele.

Ook met het Woord Gods, ja juist met dat Woord, in de hand, past ons bescheidenheid, deemoed, en er is geen droeviger hoogmoed en dwazer verblinding, dan van de theoloogjes, die meenen, dat zij de volle waarheid in hun schamele formule-omhuisseltjes hebben opgesloten.

Geen enkele ware gereformeerde, die dit ook ooit beweren zal.

Dr Kuiper en Dr Bavinck hebben ons wel anders geleerd.

De ethischen strijden tegen een caricatuur van het Calvinisme, wanneer zij tot ons het verwijt richten, dat wij de waarheid hebben opgetast in een confessie.

Men zou nog eerder de zon kunnen opsluiten in een byzonderlekstijde.

Maar met-dat-al brengt de z.g. sociologische kenleer den mensch niet veel dicht bij het groote doel.

Ze geeft een zekere verzuivering en verheldering van zijn kennis, maar schiet ik er ten slotte mee op, of ik al weet, dat ik niets absoluut weet?

De mensch wil houvast hebben aan het absolute.

En Simmel weet niet, of de mensch de waarheid ooit aan het einde van zijn ontwikkelingsbaan zal vinden.

Een absolute kennis van het absolute zal de mensch wel nimmer (ook in de eenwigheid niet) bereiken, maar hij heeft toch geen „vrede” tenzij hij heeft een zuivere (zij het betrekkelijke) kennis van het absolute.

Wij hebben reeds gezegd, dat de nieuwe wijsbegeerte, in tegenstelling met Kant's kritiek der louteren rede, juist naar nieuwe wegen tot het bereiken van de metafysische werkelijkheid gezocht heeft.

De tot dusver besprokene richtingen zijn eigenlijk in hoofzaak subjectief-zielkundig.

Zij banen geen weg naar de absolute waarheid, maar zoeken licht te ontsteken in het denk-proces zelf.

Zij laten ons zien, dat denken is een vorm van leven, dat het denk-proces is een levensproces, in zijn uitgangspunt en in zijn doelstreven.

De ware levensfilosofie stuwet echter naar een hooger doel, namelijk niet alleen de kennis als leven, maar de kennis tot leven, de kennis van het leven zelf in zijn algemeenheid.

Terwijl de genoemde groepen van denkers toch altijd nog een rationalistischen trek vertoonen, door dat zij de waarneming en het begrip nog als kenvorm handhaven, grijpt de echte, consequente, levensfilosoof een andere kenvorm aan. Het rationalisme (puur verstandelijk kennen) wordt op den achtergrond gesteld, en daarvoor in de plaats treedt een ander vermogen, dat tot dusver nog veelszins in de binnenkamers der ziel sluimerde.

Om het leven te leeren kennen, zegt de groote Fransche wijsgeer, Henry Bergson (geb. 1859), moeten wij het benaderen meer met onzen wil en ons gevoel, dan met ons bloote verstand.

Het verstand, leert Bergson („Inleiding in de Metafysica”, 1920), kan niet anders dan analyseren (ontleden, uitdrukken in begrippen en verhoudingen), maar daardoor kent het niet het ding-zelf. Want het ding-zelf bestaat juist niet uit begrippen. Het verstand lost dus het ding op in denk-beelden (symbolen). Om het wezen der dingen te leeren kennen, moet de mensch over en dóór de begrippen heen een pad banen.

Dit doet de mensch door het gansch eigenaardig vermogen, dat uit de diepste diepten van het (onbewuste) zieleleven opkomt, en dat men het best intuïtie kan noemen.

Gelijk het dier (de bij, de mier) zich laat leiden door instinct, moet de mensch aan de intuïtie (die men een tot-bewustzijn-opgestegen-instinct zou kunnen noemen) de leiding toevertrouwen.

Door de intuïtie komt de mensch tegenover het leven anders te staan dan de droge, houterige, vak-geleerde.

De vak-geleerde van het ouderwetsche type staat tegenover het leven feitelijk onverschillig.

Sterren en bloemen, dieren en menschen, bestaan voor hem als objecten van zijn souverain (!) verstand.

Ze kunnen hem alleen in zóóverre iets schelen,